

Hemşehri Mekânları

MİMARLIK HAFTASI BOYUNCA GERÇEKLEŞTİRİLEN SUNUMLARA FARKLI DİSİPLİNLERDEN BAKIŞ AÇILARINI BULUŞTURMASI BAKIMINDAN YENİ BİR DOKU KATAN HEMŞEHRİ MEKÂN LARI PANELİNDE KATILIMCI KONUŞMACILAR “HEMŞEHRİLİK” KAVRAMINI FARKLI BOYUTLARIYLA ELE ALDILAR

Can Gündüz

Mimarlık Haftası boyunca farklı sunum ve panellerle kentlerin nasıl daha demokratik, eşit, kapsayıcı ve bu anlamda nasıl daha “akıl dolu” olabileceğini çeşitli model ve uygulamalar üzerinden konuşmaya, tartışmaya çalıştık. Hemşehri Mekânları Paneli katılımcıları da temelde bu tartışmaya katkı koymayı sürdürdüler. Ancak, önemli bir farkla! Bu etkinliğin katılımcıları kent aklına, mimarlığın “hemşehri” alanlarından baktılar. Sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, kamu yönetimi, felsefe, şehir ve bölge planlama ve tasarım alanlarından değerli katılımcılarımız İzmir, Eskişehir, Samsun, Mersin, Datça ve Ankara gibi Türkiye'nin farklı kentsel-toplumsal bağlamlarında deneyimledikleri, gözlemedikleri “hemşehrilik” hallerini bizlerle paylaştılar. Peş peşe iki oturumda gerçekleşen panelin ilk oturumunda Osman Şişman, Hande Çevik ve Mehmet Pembecioğlu; kısa bir aranın ardından gerçekleşen ikinci oturumunda ise Ulaş Bayraktar, Melda Yaman Öztürk ve Tanıl Bora söz aldılar.

Osman Şişman, kısa bir süredir kendisini de şaşırtan bir tutkuyla Instagram platformu üzerinde şehir fotoğrafları paylaşıyor olmasından hareketle, bir şehirde yerleşik olmanın güncel veçhelerinden biri olarak, o şehrin çeşitli imgelerini hızla biriktirme, yeniden üretme ve paylaşma davranışı üzerine, kendi çektiği Instagram fotoğrafları eşliğinde bir sunum yaptı. Şişman, felsefe ve endüstriyel tasarım akademik arka planından yola çıkarak, bu “anında görüntü” paylaşım platformlarının, şehre

bakmanın bilindik biçimlerinden başka, imgelerin yeniden üretilmesini sağlayan teknolojik gereçlerin ve paylaşılmasını mümkün kılan platformların tekno-sosyal yapılarının nasıl koşullandığına dikkat çekti.

Hande Çevik, göç sosyolojisi, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları arka planından beslenen sunumunda, Eskişehir’de halen yönetici olarak çalışmakta olduğu, mültecilere hizmet veren sivil toplum kuruluşunun “saha”sından deneyimlerini paylaştı. Çevik, “Eski Komşular, Yeni Hemşehriler” olarak nitelediği mültecilerin, Suriye krizinden bu yana kent yaşamında daha görünür olmalarıyla birlikte, misafir olmaktan çıkıp ev tutmak, iş bulmak, gündelik ihtiyaçlarını karşılamak için Türkiyelilerle her gün daha çok etkileşimde buldukları süreçte, ön yargılardan ve devlet politikalarından ötürü kentin çeperindeki mahallelerde, ucuz iş gücü olarak mücadele verdiklerine dikkat çekti. Sunumunu fotoğraflarla destekleyen Çevik, mültecilerin, özellikle de LGBTİ mülteci bireylerin yoğun olarak yerleştirildiği bir uydu il olan Eskişehir’in, kent merkezinde Arapça ve Farsça mekân adlarına rastladığımız sokaklarını, yabancıya yüksek kiralara verilen evlerini ve çok kültürlü mahallelerini bizlere gösterdi.

Mehmet Pembecioğlu, şehir planlama ve kentsel siyaset akademik arka planından yola çıkarak, kentsel müşterek mekânların izini gündelik yaşam içinden gözlem ve deneyimlerle sürdürdüğü sunumunda, yaşamının önemli bölümünü geçirdiği İzmir ve Datça’da, müşterek mekânların değişim süreçlerine ve bu süreçlerin siyasal güç ilişkileri açısından

taşıdığı anlama ışık tuttu. Penpecioğlu, meslek örgütlerine de çağrıda bulunarak, müşterekler üzerine verilen mücadelelerde, hukuki ve bürokratik süreçler kadar, gerçek mekânda geliştirilen müştereklik pratiklerinin desteklenmesinin önemine dikkat çekti.

Ulaş Bayraktar, kamu yönetimi ve kentsel siyaset akademik arka planının yanı sıra, Mersin’de kurucu ortağı olduğu Kültürhane vesilesiyle sürdürdüğü esnaflık deneyiminden yola çıkarak gerçekleştirdiği sunumunda, hemşehrilik kavramının barındırdığı anlamlara, yerel yönetim aktörlerinin “renkli” icraatlarından örneklerle

hikâyelerini bize aktardı.

Tanıl Bora ise öncelikle müzmin bir Ankaralı olarak, siyaset bilimi arka planından, zaten güzel bilinmeyen ve zaten “uydurma” bir şehir olarak görülen Ankara’nın “bozulduğuna”, “çirkinleştiğine” dair yaygın melankolinin sebeplerine değinen bir sunum gerçekleştirdi. Bora, Ankara’nın, Kemalizmin altın çağında yeni Cumhuriyet’in sahnesi olarak, özellikle “mabetsiz” bir şehir olarak kurulduğuna; ancak bu mabetsizliğin, milliyetçi muhafazkar söylemde bir “kahır” vesilesine dönüşmesiyle birlikte devreye sokulan belleksizleştirme

“SOSYOLOJİ, EKONOMİ, SİYASET BİLİMİ, KAMU YÖNETİMİ, FELSEFE, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA VE TASARIM ALANLARINDAN DEĞERLİ KATILIMCILARIMIZ (...) TÜRKİYE’NİN FARKLI KENTSEL-TOPLUMSAL BAĞLAMLARINDA DENEYİMLEDİKLERİ, GÖZLEMLERİNİ ‘HEMŞEHRİLİK’ HALLERİNİ BİZLERLE PAYLAŞTILAR”

değindi. Hemşehriliğin sözlük anlamıyla, aynı şehri paylaşanlar arasındaki bağı işaret ediyor olmasına karşın, fiiliyatta kentte yaşayanların geldikleri bağ üzerinden kurdukları dayanışma örüntülerinin öne çıktığına dikkat çeken Bayraktar, bu durumun kenti, Stravrides’in tabiriyle, ayrıışmış mıntıklardan oluşan bir takımyıldızına dönüştürdüğünü belirtti. Bayraktar, kent olgusunun, yapılı ya da doğal çevrenin ötesinde bir “feza” olarak tahayyül edilmesi gerektiğine ve yaşanılan yere dair kurgulanabilecek bir hemşehrilik bağının kurulması için gerekli potansiyelin nasıl keşfedilebileceğine ilişkin önerilerini bizlerle paylaştı.

Melda Yaman Öztürk, iktisat temeli üzerine inşa ettiği toplumsal cinsiyet, kadın emeği ve göç çalışmaları akademik arka planından yola çıkarak, sunumunda Samsun’un Reji ile, tütünle, Tekel’le şekillenmiş bir buçuk asırlık tarihine değindi. Samsun’un bu tarihinde, tütünleri dizer gibi yaprak yaprak dizmiş, ilmek ilmek dokumuş, tarlada üretici, fabrikada işçi, hane içinde emekçi olmuş kadınların

operasyonunun, Cumhuriyet ideolojisini kendi sahnesinde alt etmek adına sembolik bir karşı atak olarak gerçekleştirildiğine değindi. Ancak, bu “tarihi sıfırlama”nın yalnız içinde bulunduğumuz iktidar döneminde yaşanmadığına değinen Bora, Hacettepe’de koca bir mahallenin ortadan kaldırılması pahasına kurulan Hacettepe Hastanesi’nin ve pek de masum olmayan Ankara yangınının, Roma’ya kadar giden tarihiyle köklü bir yerleşim olagelmiş kentin tarihini benzer biçimde sıfırlamış olduğuna dikkat çekti.

Tartışma bölümüne geçildiğinde söz alan Zerrin Kurtoğlu Şahin, Halkların Köprüsü Derneği olarak yerel yönetimler ve mülteciler üzerine gerçekleştirdikleri bir çalıştayda, “hemşehrilik” kavramını “kent yurttaşlığı” kavramıyla mesnetlendirerek kullandıklarına değindi. Şahin, bu bakımdan, kent yurttaşlığı gereği, kamu otoritelerinin hizmetlerinin, kentte yalnızca bir gün kalacak kişileri dahi kapsayacak biçimde sunulmaları gerektiğinin altını çizdi. ■

Can Gündüz, Dr. Öğretim Görevlisi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Bölümü

